

Pārresoru koordinācijas centrs

SADARBĪBAS PLATFORMAS “DEMOGRĀFISKO LIETU CENTRS” 29. SĒDE

2019. gada 12. decembrī, plkst. 15.00 – 17.00

Brīvības bulvārī 36, Bibliotēkā

PROTOKOLS

Sēdes dienas kārtība

1. Vecāku pabalsta sistēmas pilnveidošana, t.sk. 2020. gada valsts budžeta kontekstā;
2. Citi jautājumi

Sēdi vada:

Imants Parādnieks, sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” (DLC) vadītājs

Piedalās:

Ekspertu sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” dalībnieki un to pilnvarotie pārstāvji:

N. Jirgensone – Pārresoru koordinācijas centra (PKC) Attīstības plānošanas nodaļas konsultante

P. Leiškalns – Sociālo lietu eksperts

K. Lipšāns – LM parlamentārais sekretārs

J.Muižniece – LM Valsts sekretāra vietniece

Nepiedalās:

R. Bremšmits - VARAM Reģionālās politikas departamenta direktors

I. Mežs – LU EVF Ekonomikas un vadības zinātniskā institūta pētnieks, demogrāfijas jomas eksperts

K. Ploka – finanšu ministra padomniece

Citi sēdes dalībnieki:

Inga Akmentiņa-Smildziņa – vecāku organizācijas “Mammāmuntētiem.lv” vadītāja

Sandra Stabiņa – LM Sociālās apdrošināšanas departamenta direktore

Protokolē:

Dace Valte-Rancāne (PKC)

Sēdi sāk plkst. 15.05

1. Vecāku pabalsta sistēmas pilnveidošana, t.sk. 2020. gada valsts budžeta kontekstā

(Imants Parādnieks)

I. Parādnieks: iepazīstina ar prezentāciju: “Vecāku pabalsta sistēmas pilnveidošana, t.sk. 2020. gada valsts budžeta kontekstā”.

Izsakās: I. Parādnieks, J.Muižniece, P.Leiškalns, I.Akmentiņa-Smildziņa, N.Jirgensone, S. Stabiņa

Galvenās tēzes:

- 1) I.Parādnieks informē, ka 2020.gada budžeta ietvarā programmā 11.00.00 "**Demogrāfijas pasākumi**" rezervēts finansējums 5'180'000 euro apmērā, tai skaitā mājokļu pieejamības pasākumiem daudzbērnu ģimenēm 3'600'000 euro apmērā un "Vecāku pabalsta sistēmas pilnveidošanai" 1'580'000 euro apmērā;
- 2) Izstrādāti un iesniegti Saeimā lēmuma pieņemšanai grozījumi likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" (10.6 pants) "(4) Sieviete, kurai, kopjot bērnu vecumā līdz trim gadiem, piedzimst nākamais bērns, vecāku pabalsts par nākamā bērna kopšanu nedrīkst būt mazāks par vecāku pabalstu, kas piešķirts par iepriekšējo bērnu", kura aplēstā fiskālā ietekme ir 0,845 miljoni euro gadā;
- 3) Tāpat Izstrādāti un iesniegti Saeimā lēmuma pieņemšanai grozījumi likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" (5.pants) "(7) Ja persona ne agrāk kā 60 dienas pirms grūtniecības vai dzemdību atvaļinājuma (*grūtniecības vai dzemdību atvaļinājuma laikā*) zaudē darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statusu, maternitātes pabalstu izmaksā par visu grūtniecības atvaļinājuma un dzemdību atvaļinājuma laiku, par kuru izsniegta darbnespējas lapa.", un (10.4 pants) "(6) Sievietēm, kurām maternitātes pabalsts ir piešķirts saskaņā ar šī likuma 5. panta septīto daļu vai 8. pantu, ir tiesības uz vecāku pabalstu par bērnu, kas piedzimis šajā grūtniecībā.", kuru aplēstā kopējā fiskālā ietekme ir 0,622 miljoni euro gadā;
- 4) Vēl nepieciešams konceptuāli risināt situācijas, kad ģimenē nākamais bērns ienāk, pirms beidzies bērna kopšanas periods ar vecāko bērnu, kā rezultātā ģimene nesāņem visu aprēķināto vecāku pabalsta apjomu, jo vecāku pabalsta un maternitātes pabalsta izmaksas periodi pārklājas; līdzīgi jārisina arī situācija, kad ģimenē dzimuši dvīņi, kad vecāki saņem vienu vecāku pabalstu un bērna kopšanas pabalstu divkārtšā apmērā; DLC skatījumā šajos gadījumos iespējams, jānosaka, ka tiek turpināta vecāku pabalsta izmaksa par pirmo bērnu vismaz 30-50% apmērā, bet dvīņu dzimšanas gadījumā vecāku pabalstam piemērojams koeficients 1,5, bet trīnīšu – 2;
- 5) DLC uzskata, ka ir būtiski paaugstināt BKP, kuru saņem visi vecāki, līdz 170% MIL (par 2 personām mājāsaimniecībā, t.i., vecākam un apgādājamajam), kas ir katru gadu aprēķināts ekonomikas izaugsmei atbilstošs mainīgs lielums pretēji šobrīd noteiktajai fiksētajai summai 171 EUR. Atbilstoši šobrīd pieejamajiem aprēķiniem, 2017. gadā MIL bija 198 EUR, attiecīgi bērna dzimšanas gadījumā šai summai būtu jābūtu 337 EUR mēnesī;
- 6) Kopsakarā ar šo BKP paaugstināšanu jāskata iespēja darba tiesiskajās attiecībās esošajiem vecākiem paaugstināt VP no 43,75% uz 50% (attiecas uz bērna kopšanas periodu līdz 18 mēnešiem), jo šobrīd iedzīvotāji ar vidējiem ienākumiem saņem ienākumu atvietojumu tikai ~75% apmērā, kas nav uzskatāma par atbalstošu pieeju, ģimenē ienākot bērnam un papildus rodoties ar bērna apkopšanu saistītiem izdevumiem, turklāt jo ienākumi iepriekš bijuši augstāki, jo atvietojums mazāks, kas tieši pārtikušās ģimenes nemotivē izšķirties par vēl vienas atvases radīšanu;
- 7) DLC dienas kārtībā joprojām aktuāls ir jautājums par sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu pensiju kapitālā par bērna kopšanas laiku no vecāku pabalsta un bērna kopšanas pabalsta kopsummas, bet ideālā gadījumā – no iepriekš saņemtās algas apmēra, lai novērstu dzimuma radīto ienākumu plaisu pensijas vecumā, kas ir tieši saistīts ar iemaksām pensijas kapitālā; tāpat sociālo iemaksu neveikšana ir psiholoģiski nepatīkams un nepārprotams vēstījums sabiedrībai, ka bērna kopšanai veltītais laiks nav pielīdzināms darba gaitās pavadītajam laikam;
- 8) NVO pārstāvji pauž vecāku ierosinājumu pārņemt labo praksi no citām Baltijas valstīm, kā arī risināt jautājumu ar Vecāku pabalsta samērīgāku samazinājumu strādājošo vecāku gadījumā; tāpat NVO lūdz pievērst uzmanību sistēmiskām nepilnībām, ar kurām sastopas priekšlaikus dzimušo bērnu ģimenes;

- 9) Tiek atzīmēts, ka jāpārskata arī izdienas pensiju sistēma kopsakarībā ar vispārējo pensiju sistēmu, jo sabiedrība pastāvošo izdienas pensiju uztver kā netaisnību pret ierindas cilvēkiem;
- 10) P.Leiškalns atzīmē, ka valstis konkurē savā starpā ar pieejamo sociālo nodrošinājumu un vidējo algu – tas nosaka valsts pievilcību, migrācijas plūsmas, nākotnes pensiju saņēmēju loku. Sociāli labvēlīgāka politika papildus iedzīvotāju apmierinātībai uzlabo sociālā budžeta ilgtspēju.

DLC:

- 1.1. LM sagatavot viedokli par iespēju piemērot vecāku pabalstam koeficientu aprakstītajos (4. punkts) gadījumos un aprēķināt šāda soļa izmaksas;
- 1.2. LM sagatavot redzējumu, kas atspoguļotu to, ka sociālo iemaksu veikšana pensiju kapitālā būtībā ir fiskāli neitrāla, un šāds solis palielina ilgtermiņa saistības pēc 30-40 gadiem tāpat kā saistības palielina jebkuras veiktās iemaksas pensiju kapitālā; LM apzināt situāciju ar iespējam modelēt saņemamo pensiju (CSP modelēšanas rīks);
- 1.3. LM aktualizēt valsts atbalsta ģimenēm salīdzinājumu visās Baltijas valstīs;
- 1.4. LM sniegt skatījumu par vecāku pabalsta samazinājumu strādājošajiem vecākiem;
- 1.5. Jautājumu par priekšlaikus dzimušo bērnu atbalstu izskatīt DLC sēdē 2020. gada 16. janvārī, pieaicinot arī Veselības ministrijas pārstāvjus;
- 1.6. Jautājumu par labvēlīgas politikas ietekmi uz tautas ataudzi, kas realizējams kā pētījums, skatāms nākamajā gadā.

2. CITI JAUTĀJUMI

DLC 2020. gadam izvirza prioritārā secībā šādas iniciatīvas ģimeņu ar bērniem situācijas uzlabošanai:

- 2.1. Sociālās iemaksas no pilnas vecāku un bērna kopšanas pabalsta kopsummas, optimāli - no personas iepriekš saņemtās algas, kas bijusi pamatā pabalstu aprēķināšanai;
- 2.2. Ģimenes valsts pabalsta reforma kopsakarībā ar sociālajām kvotām augstākajā izglītībā visiem daudz bērnu ģimeņu bērniem;
- 2.3. BKP paaugstināšana pēc MIL metodikas līdz 337 EUR mēnesī;
- 2.4. Paaugstināt 43.75% līdz 50% iemaksu algas Vecāku pabalsta izmaksai periodam līdz 18 mēnešiem.

DLC nolemj:

- a. LM papildus aprēķināt izmaksas daudz bērnu ģimeņu bērnu izglītošanai augstskolās;
- b. Sekretariātam nosūtīt LM iepriekšējās sēdes protokolu.

Sēdi slēdz plkst. 16.50

Sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” vadītājs

I. Parādnieks

Sagatavoja:

D. Valte-Rancāne, 67082975

PKC Attīstības uzraudzības un novērtēšanas nodaļas konsultante

dace.valte@pkc.mk.gov.lv

